

KUNTAINFO

Helsinki 17.9.2018

11/2018

OHJEITA SOSIAALIPÄIVYSTYSTEN JÄRJESTÄMISESTÄ

Päivystysuudistuksen tavoitteena on uudistaa terveydenhuollon ja sosiaalihuollon päivystysjärjestelmää. Päivystysuudistuksen pitkän aikavälin tavoitteena on sairaala- ja päivystysverkoston tiivistäminen vastaamaan väestön tarpeeseen valtakunnallisesti koordinoitusti ja yhtenäisin perustein. Muutoksella valmistaudutaan sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen myötä integroituvaan palvelujärjestelmään. Uudistus edistää sosiaalihuollon yhdenvertaista saatavuutta ja saavutettavuutta terveydenhuollon rinnalla, vahvistaa asiakaslähtöisyyttä ja kokonaisvaltaisuutta asiakkaan tarpeisiin vastaamisessa sekä turvaa tuen saantia ihmisten omissa arkiympäristöissä. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa ja edistää monialaista yhteistyötä ja sen myötä turvata sosiaalihuollon toimintaedellytyksiä sen vastuulle ja osaamiseen kuuluvissa asioissa, kuten sosiaalipäivystysten osallistumista psykososiaalisen tuen antamiseen.

Sosiaalihuollon päivystyspalvelujen vahvistaminen terveydenhuollon päivystystoiminnan yhteydessä mahdollistaa tarkoituksenmukaisten ja oikea-aikaisten palvelujen antamisen. Samalla on kuitenkin kiinnitettävä huomiota virka-aikaisten palvelujen toimivuuteen ja myös virka-aikaisen päivystystyön sujumiseen. Uudistuksen toimeenpano on osa sosiaali- ja terveydenhuollon maakuntaudistusta. Päivystysuudistusta toteutetaan asteittain vuosina 2017 -2019. Sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyötä koskevaa, sosiaalihuoltolain 29 a §:n 1 momenttia on tullut soveltaa viimeistään 1 päivästä tammikuuta 2018.

Sosiaalipäivystyksen järjestämisestä säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 29 §:ssä. Sosiaalipäivystyksellä tarkoitetaan välttämättömien ja kiireellisten sosiaalipalvelujen ja muiden tukitoimien järjestämistä siten, että henkilön tarvitsema turva ja huolenpito voidaan antaa erilaisissa sosiaalisissa hätä- ja kriisitilanteissa vuorokauden ajasta riippumatta. Sosiaalipäivystyksen työskentelyssä keskeistä on kiireellisen palvelutarpeen arvioiminen ja neuvonta sekä tilanteessa välttämättömien sosiaalipalveluiden toimeenpano. Sosiaalipäivystystyöhön kuuluu myös jatkopalveluihin ohjaaminen ja tarvittaessa palvelujen saatavuuden varmistaminen. Kaikissa päivystävissä yksiköissä on oltava riittävät voimavarat ja osaaminen, jotta palvelun laatu ja asiakasturvallisuus toteutuvat.

Sosiaalipäivystyksen järjestäminen terveydenhuollon yhteispäivystyksissä

Sosiaalihuoltolain 29 a §:n mukaan sosiaalipäivystystä on järjestettävä terveydenhuoltolain (1326/2010) 50 §:n 3 momentissa tarkoitetun laajan ympärivuorokautisen päivystysyksikön yhteydessä ja 4 momentissa tarkoitetun perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystyksen yhteydessä. Sosiaalipäivystystä on järjestettävä terveydenhuollon ympärivuorokautisen päivystyksen yhteydessä vähintään lain perusteluissa mainituilla paikkakunnilla, jotka ovat Helsinki, Turku, Pori, Tampere, Lahti, Lappeenranta, Joensuu, Kuopio, Jyväskylä, Seinäjoki, Oulu, Rovaniemi, Hämeenlinna, Kotka, Vaasa, Mikkeli, Kokkola, Kajaani, Kemi ja Savonlinna.

Sosiaalipäivystyksen järjestämisestä laajan yhteispäivystyksen yksiköissä ja laissa mainituissa muissa keskussairaaloissa vastaavat yhteistyössä sairaanhoitopiirien kanssa ne kunnat, joiden alueella laissa tarkoitettut terveydenhuollon yksiköt sijaitsevat.

Näiden lain edellyttämien yhteispäivystysten lisäksi yliopistosairaanhoitopiiri voi perustaa useamman yhteispäivystyksen, joka ei varsinaisesti ole tässä yhteydessä lain edellyttämä päivystys. STM:n luvalla toimivat kunnan tai sairaanhoitopiirin perustamat ympärivuorokautiset päivystykset eivät myöskään ole tässä yhteydessä lain edellyttämiä päivystyksiä. Alueellisiin tarpeisiin perustuen voidaan arvioida, että minkä päivystyksen yhteydessä tulisi olla sosiaalipäivystystä. Yhteisen päivystyksen perustaminen edellyttää kunnan ja sairaanhoitopiirin keskinäistä sopimusta mm. kustannuksista.

Sosiaalipäivystystä tulee olla terveydenhuollon ympärivuorokautisen päivystysyksikön yhteydessä vähintään virka-aikana. Yhteydessä oleminen tarkoittaa, että päivystystyötä toteutetaan yhdessä samoissa tiloissa ja että päivystys muodostaa toiminnallisen kokonaisuuden, jolloin yhteen sovitettun toiminnan kautta asiakkaan avun ja palveluiden tarpeeseen voidaan parhaiten vastata. Sairaalassa toteutettuna sosiaalipäivystyksen lisäksi kunnalla voi olla muitakin sosiaalipäivystystä toteuttavia yksiköitä alueellisen tarpeen mukaan, jos kaikkea sosiaalipäivystystä ei ole keskitetty sairaalan yhteyteen.

Päivystysuudistuksessa keskeistä on huomioida koko sosiaalityön kokonaisuus. Sen vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista kehittää sosiaalipäivystystä ja terveydenhuollossa tehtävää sosiaalityötä erikseen vaan tavoitteena on, että uudistuksessa huomioitaisiin terveydenhuollossa tehtävä sosiaalityö sekä ohjaus ja sovitettaisiin ne nykyistä paremmin sekä päivystykselliseen työskentelyyn että kunnan sosiaalitoimessa toteutettavaan työhön. Päivystysuudistuksen toteuttaminen edellyttää joko terveydenhuollossa nykyisin työskentelevien sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työnkuvien muokkaamista ja/tai uuden henkilöstön rekrytointia sosiaalipäivystykseen.

Sosiaalipäivystäjältä edellytetään virkasuhdetta

Päivystystyön luonteesta johtuen jokaisen sosiaalipäivystyksen käytettävissä on oltava kuntaan tai kuntayhtymään virkasuhteinen sosiaalityöntekijä, jolla on laajat oikeudet päätösten tekemiseen. Tällä tarkoitetaan käytännössä sosiaalityöntekijää, joka voi tehdä myös yhteispäivystyksessä samoja päätöksiä kuin kunnan tai kuntayhtymän muussa sosiaalipäivystysyksikössä toimiva sosiaalityöntekijä eli tarvittaessa myös kiireellisiä toimenpiteitä lastensuojeluun tai toimeentulotukeen liittyen.

Päivystävissä yksiköissä on oltava riittävät voimavarat ja osaaminen, jotta palvelun laatu ja asiakas-
turvallisuus toteutuvat. Moniammatilliset tiimit ovat suositeltava tapa järjestää sosiaali- ja kriisi-
päivystystä. Sosiaalipäivystyksen toiminnassa voi olla sosiaalityöntekijän lisäksi mukana muita tar-
koituksenmukaisia sosiaalihuollon ammattihenkilöitä, kunhan lain mukainen toiminta pystytään jär-
jestämään. Lastensuojeluun liittyvien arviointien ja päätöksenteon lisäksi myös erityistä tukea tarvit-
sevan lapsen tai muun erityistä tukea tarvitsevan henkilön palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vas-
taa aina virkasuhteinen sosiaalityöntekijä. Sosiaalityöntekijää tarvitaan myös tilanteissa, joissa on
tarve päästä sosiaalihuoltolain (710/1982) 41§:n mukaisesti henkilön edun, terveyden, kehityksen tai
turvallisuuden vakavan vaarantumisen vuoksi ja sitä välttämättä vaatiessa tämän asuntoon tai muuhun

paikkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi. Jos sosiaalipäivystyksessä on vähän henkilöstöä, on tehtävää hoitavan henkilön oltava tällöin käytännössä sosiaalityöntekijä.

Yhteys sosiaalipäivystykseen on saatava ympäri vuorokauden

Sosiaalihuoltolain 29 §:n mukaan päivystys on toteutettava siten, että palveluun voi saada yhteyden ympäri vuorokauden. Kuntalaisten tulee saada helposti tieto siitä, mihin numeroon he voivat soittaa saadakseen yhteyden sosiaalipäivystykseen tai mihin he voivat mennä tarvittaessa apua kaikkina vuorokauden aikoina.

Sosiaalihuoltolain 33 §:n mukaan tiedot sosiaalipalveluista (mukaan lukien sosiaalipäivystyksen saatavuus), miten niitä voi hakea ja mitkä ovat palvelun saamisen perusteet, on julkaistava helposti saatavalla ja ymmärrettävällä tavalla. Suora yhteys sosiaalipäivystykseen mahdollistaisi sen, että asiakas pääsee viipymättä keskustelemaan tuen tarpeestaan tarkoituksenmukaisen sosiaalihuollon ammattihenkilön kanssa, joka tekee arvion kiireellisestä palvelun tarpeesta.

Sosiaalipäivystyksissä työskentelevät sosiaalityöntekijät tapaavat asiakkaita useiden kuntien alueelta, joten yhteistyön helpottamiseksi kuntien on tärkeää sopia toimintaperiaatteista, tietojärjestelmien käytöstä ja mahdollisista kustannuksista etukäteen. Tämä tarve nousee erityisesti yhteispäivystyksessä olevan sosiaalipäivystyksen osalta, jos sairaanhoitopiirin aluejako on erilainen, kuin alueella muuten toimivan sosiaalipäivystyksen.

Viranomaisradioverkon (VIRVE) käyttäminen 24/7

VIRVE-päätelaitteen käyttö sosiaalipäivystystyössä on välttämätöntä. Sosiaalipäivystystä toteutettaessa on toimittava yhteistyössä ensihoitopalvelun, terveydenhuollon päivystyksen, pelastustoimen, poliisin, hätäkeskuksen ja tarpeen mukaan muiden toimijoiden kanssa. Viranomaisista esimerkiksi poliisi tai hätäkeskus ovat tahoja, jotka voivat välittää sosiaalipäivystykseen tiedon avun tarpeesta. Hätäkeskuslaitoksen on tärkeää saada yhteys sosiaalihuoltoon nopeasti, koska tehtävä siirtyy oikealle vastuuviranomaiselle vasta, kun tieto on saatu välitettyä. Kuntien on huolehdittava siitä, että viranomaiset saavat sosiaalipäivystykseen yhteyden VIRVEllä ympäri vuorokauden.

Jatkossa hätäkeskuksesta tulevien sosiaalitoimen lakisääteisten tehtävien välittäminen sekä viranomaisyhteistoiminnan vaatima viestiliikenne edellyttää, että sosiaalipäivystäjällä on aina käytössä VIRVE-päätelaite 24/7, sekä virka-aikana että sen ulkopuolella. VIRVEN käyttöön saa tarvittaessa koulutusta sairaanhoitopiirin pääkäyttäjiltä.

Hätäkeskuksissa valmistaudutaan parhaillaan ottamaan käyttöön uusi hätäkeskustietojärjestelmä (ERICA). Uudessa järjestelmässä hätäkeskuksen ilmoitusten käsittely tapahtuu VIRVEN välityksellä valtakunnallisten ohjeiden mukaan yhdenmukaisesti riippumatta siitä mihin toimipisteeseen hälytys tehdään. Sosiaalihuollon tehtävänkäsittelyohjetta on tämän vuoksi päivitetty. Sosiaalihuollossa tulee varautua siihen, että sosiaalitoimeen ohjautuvat tehtävämäärät kasvavat ja että kiireelliset sosiaalipalvelut, kuten kiireellinen kotipalvelu voidaan järjestää siten kuin laissa säädetään. Kuntien tulee huo-

lehtia siitä, että käytössä on ajantasainen hälytysohje. Sosiaalipäivystys on tarkoituksenmukaista ni-
voa osaksi kunnan sosiaalitoimen varautumista ja kirjata se myös valmiussuunnitelmiin. Sosiaali-
päivystyksellä tulee olla valmius vastata alueensa äkillisiin kriisi- ja häiriötilanteisiin 24/7.

Lisätietoja:

Hallitussihteeri Liisa Holopainen, p. 0295 163593
Erityisasiantuntija Virva Juurikkala, p. 0295 163204

